

**KASVATUS KANSAINVÄLISEEN
YMMÄRTÄMYKSEEN,
YHTEISTYÖHÖN JA RAUHAAN**

Unesco

Kasvatusta kansainväliseen ymmärtämykseen, yhteistyöhön ja rauhaan sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien opetusta koskeva Unescon suositus

Hyväksytty Unescon yleiskokouksen 18. istunnossa 19.11.1974

Yhdistyneiden Kansakuntien Kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön yleiskokous, joka kokoontui Pariisissa lokakuun 17. päivän ja marraskuun 23. päivän välisenä aikana 1974 kahdeksanteentoista istuntoon-

sa,
— tietoisena siitä vastuusta, joka valtioilla on saatava kasvatuksen avulla ne päämäärät, jotka asetetaan Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa, Unescon perussäännössä, ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja 12. päivänä elokuuta 1949 tehdyissä Geneven sopimuksissa sodan uhrien suojelemiseksi, ja joiden tehtävänä on edistää kansainvälistä ymmärtämystä, yhteistyötä ja rauhaa sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioitusta,

— vahvistaen Unescon vastuun rohkaista ja tukea jäsenvaltioissa kaikkea toimintaa, jonka tarkoituksena on kasvattaa kaikkia edistämään oikeudenmukaisuutta, vapautta, ihmisoikeuksia ja rauhaa,

— ottaen huomioon sen, että Unescon ja sen jäsenvaltioiden toiminnalla on kaikesta huolimatta joskus vaikutusta vain pieneen vähemmistöön jatkuvasti kasvavasta koululaisten, opiskelijoiden ja jatkokoulutuksessa olevien nuorten ja aikuisten sekä kouluttajien joukosta, samoin kuin sen, että kansainvälisyyskasvatuksen opetussuunnitelmia ja menetelmiä ei ole aina sopeutettu koulutukseen osallistuvien nuorten ja aikuisten tarpeisiin ja pyrkimyksiin,

— ottaen huomioon myös sen, että monissa tapauksissa on vielä suuria eroja julistettujen ihanteiden, ilmoitettujen aikomusten ja todellisen tilanteen välillä, sekä

— päätettyään seitsemännessätoista istunnossaan, että kyseisestä kasvatuksesta annettaisiin suositus jäsenvaltioille,

— hyväksyy tänä yhdeksäntenätoista päivänä marraskuuta 1974 tässä esitetyn suosituksen.

Yleiskokous suosittelee, että jäsenvaltioiden olisi noudatettava seuraavia säädöksiä ryhtyen kunkin valtion perustuslain mukaan tarvittaviin lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin saattaakseen voimaan alueellaan tässä suosituksessa esitetyt periaatteet.

Yleiskokous suosittelee, että jäsenvaltiot saattavat tämän suosituksen kouluopetuksesta, korkeammasta opetuksesta ja koululaitoksen ulkopuolella tapahtuvasta opetuksesta vastaavien viranomaisten, ministeriöiden tai elinten tietoisuuteen sekä opetustyötä nuorten ja aikuisten keskuudessa suorittavien erilaisten järjestöjen, kuten esimerkiksi opiskelija- ja nuorisjärjestöjen, vanhempainyhdistysten, opettajaliittojen ja muiden asiasta kiinnostuneiden tietoisuuteen.

Yleiskokous suosittelee, että jäsenvaltiot lähettävät sille, niihin päivämääriin mennessä ja siinä muodossa kuin yleiskokous päättää, raportin niistä toimita, joihin ne ovat tämän suosituksen mukaisesti ryhtyneet.

I. Käytettyjen termien merkitys

1. Tässä suosituksessa

a) sana **kasvatus** tarkoittaa koko sitä yhteiskuntaelämän toimintakokonaisuutta, jonka avulla yksi-

löt ja yhteiskunnalliset ryhmät oppivat tietoisesti kehittämään henkilökohtaisten kykyjensä, asenteidensa, taipumustensa ja tietojensa muodostamaa kokonaisuutta kansallisten ja kansainvälisten yhteisöjen puitteissa ja niiden hyväksi. Tämä kasvatusprosessi ei rajoitu mihinkään erityiseen koulutustoimintaan.

- b) käsitteitä **kansainvälinen ymmärtämys, yhteistyö** ja **rauha** on pidettävä jakamattomana kokonaisuutena, joka perustuu erilaisen yhteiskunnallisen ja poliittisen järjestelmän omaavien kansojen ja valtioiden ystävällisten suhteiden periaatteelle ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioitukselle. Tämän suosituksen tekstissä näiden termien eri merkitykset yhdistetään paikoin tiivistetyksi ilmaukseksi **kansainvälisyyskasvatus**.
- c) **ihmisoikeudet** ja **perusvapaudet** ymmärretään siten kuin ne on määritelty Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa, ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevissa kansainvälisissä yleissopimuksissa.

II. Sovellusalue

Scope

2. Tämä suositus koskee kaikkia koulutusasteita ja -muotoja.

III. Johtavat periaatteet

3. Opetuksen on vastattava Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa, Unescon perussäännössä ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, erityisesti viimeainitun artiklassa 26, momentissa (2) esitettyjä päämääriä ja pyrkimyksiä. Tämä momentti kuuluu seuraavasti: »Opetuksen on pyrittävä ihmisen persoonallisuuden täyteen kehittämiseen sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen vahvistamiseen. Sen tulee edistää ymmärtämystä, suvaitsevaisuutta ja ystävyyttä kaikkien kansakuntien ja kaikkien rotu- ja uskontoryhmien kesken sekä pyrkiä edistämään Yhdistyneiden Kansakuntien toimintaa rauhan ylläpitämiseksi.»

4. Jotta jokaisella henkilöllä olisi mahdollisuus aktiivisesti myötävaikuttaa pykälässä (3) mainittujen päämäärien toteuttamiseen ja edistää kansainvälistä solidaarisuutta ja yhteistyötä ratkaistaessa maailmanlaajuisia ongelmia, jotka vaikuttavat yksilöiden ja yhteisöjen elämään ja perusoikeuksien ja -vapauksien toteuttamiseen, olisi seuraavia tavoitteita pidettävä koulutuspolitiikan tärkeimpinä johtavina periaatteina:

- kansainvälinen ja maailmanlaajuinen tarkastelutapa koulutuksen kaikilla tasoilla ja kaikissa sen muodoissa;
- ymmärtämys ja kunnioitus kaikkia kansoja, niiden kulttuureja, sivistystä, arvoja ja elämäntapaa kohtaan, mukaan lukien oman maan etniset kulttuurit ja toisten kansakuntien kulttuurit;
- tietoisuus yhä lisääntyvästä maailmanlaajuisesta riippuvuudesta kansojen ja kansakuntien välillä;
- kyky kommunikoida toisten kanssa;
- tietoisuus niistä oikeuksista ja velvollisuuksista, joita yksilöillä, yhteiskunnallisilla ryhmillä ja kansoilla on toisiaan kohtaan;
- kansainvälisen solidaarisuuden ja yhteistyön välttämättömyyden ymmärtäminen;
- yksilön valmius osallistua yhteisönsä, maansa ja koko maailman ongelmien ratkaisemiseen.

5. Yhdistämällä oppiminen, koulutus, tietojen antaminen ja käytännön toiminta, kansainvälisyyskasvatuksen olisi edistettävä yksilön tarkoituksenmukaista älyllistä ja emotionaalista kehittymistä. Sen olisi kehitettävä yhteiskunnallista vastuuta ja solidaarisuutta vähempi-osaisia kohtaan ja tasa-arvoisuusperiaatteiden noudattamista jokapäiväisessä toiminnassa. Sen olisi myös osaltaan kehitettävä ominaisuuksia, taipumuksia ja kykyjä, joiden avulla yksilö saavuttaa sekä kansallisten että kansainvälisten ongelmien kriittisen ymmärtämyksen; pystyy ymmärtämään ja selittämään tosiasioita, mielipiteitä ja aatteita; pystyy työskentelemään ryhmän jäsenenä; hyväksymään vapaan keskustelun ja ottamaan siihen osaa; noudattamaan kaikessa keskustelussa sovellettavia perussääntöjä ja -menettelyjä; ja perustamaan arvoasetelmat ja päätökset järkipäiselle asiaankuuluvien tosiasioiden ja tekijöiden erittelylle.

6. Opetuksen olisi tähdennettävä, että sotaan turvautumista ei voida hyväksyä aluelaajennus-, hyökkäys- tai hallitsemistarkoituksessa eikä pakkokeinojen tai väkivallan käyttämistä alistamistarkoituksissa, ja opetuksella olisi saatava jokainen ymmärtämään ja ottamaan vastuunsa rauhan ylläpitämisestä. Sen olisi osaltaan edistettävä kansainvälistä ymmärtämystä ja maailmanrauhan vahvistamista sekä taistelua kolonialismin ja uuskolonialismin sekä rasismien, fasismin ja apartheidin kaikkia ilmenemismuotoja vastaan samoin kuin kaikkia sellaisia ideologioita vastaan, jotka kylvävät kansallisuus- ja rotuvihaa ja ovat tämän suosituksen tavoitteiden vastaisia.

IV. Kansallinen koulutuspolitiikka, suunnittelu ja hallinto

7. Kunkin jäsenvaltion olisi suunniteltava ja sovellettava sellaisia kansallisia toimenpiteitä, joilla pyritään tehostamaan kaikkia koulutusmuotoja ja vahvistamaan opetuksen myötävaikutusta kansainväliseen ymmärtämykseen ja yhteistyöhön, oikeudenmukaisen rauhan ylläpitämiseen ja kehittämiseen, yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden luomiseen, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamiseen ja noudattamiseen sekä niiden ennakkoluulojen, väärinkäsitysten, eriarvoisuuksien ja epäoikeudenmukaisuuden kaikkien muotojen poistamiseen, jotka estävät näiden päämäärien saavuttamista.

8. Jäsenvaltioiden olisi yhteistyössä kansallisten Unesco-toimikuntiansa kanssa ryhdyttävä toimenpiteisiin eri ministeriöiden välisen yhteistyön sekä näiden työn koordinoimien varmistamiseksi suunniteltaessa ja toteutettaessa yhteisiä toimintaohjelmia kansainvälisyyskasvatuksen alalla.

9. Jäsenvaltioiden olisi perustuslakiansa puitteissa annettava tämän suosituksen toteuttamiseksi tarvittavaa taloudellista, hallinnollista, aineellista ja moraalista tukea.

V. Oppimiseen, koulutukseen ja käytännön toimintaan liittyviä erityisiä näkökohtia

Eettisiä ja yhteiskunnallisia näkökohtia

10. Jäsenvaltioiden olisi ryhdyttävä asianmukaisiin

toimenpiteisiin vahvistaakseen ja kehittääkseen oppimis- ja koulutustapahtumien yhteydessä kansakuntien ja kansojen tasa-arvoisuuden ja välttämättömän keskinäisen riippuvuuden tunnustamiseen perustuvia asenteita ja käyttäytymistä.

11. Jäsenvaltioiden olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin taatakseen sen, että ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen ja rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen sopimuksen periaatteet tulevat jokaisen lapsen, varhaisnuoren, nuoren ja aikuisen persoonallisuuskehityksen olennaiseksi osaksi soveltamalla näitä periaatteita päivittäisessä käytännön opetuksessa kaikilla koulutustasoilla ja kaikissa koulutusmuodoissa, jolloin kullakin yksilöllä on mahdollisuus henkilökohtaisesti myötävaikuttaa koulutuksen uudistamiseen ja laajentamiseen tässä tarkoitettulla tavalla.

12. Jäsenvaltioiden olisi vaadittava opettajia, yhteistyössä oppilaiden, vanhempien, asianomaisten järjestöjen ja koko yhteisön kanssa käyttämään menetelmiä, jotka vetoavat lasten ja nuorten luovaan mielikuvitukseen ja heidän sosiaaliseen toimintaansa ja siten valmistamaan heitä käyttämään oikeuksiaan ja vapauksiaan samalla tunnustaen toisten oikeudet ja vapaudet ja kunnioittaen niitä sekä suorittamaan omat yhteiskunnalliset velvollisuutensa.

13. Jäsenvaltioiden olisi edistettävä jokaisella koulutustasolla aktiivista kansalaiskasvatusta, jonka ansiosta jokainen saa tiedot paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten julkisten laitosten toimintatavasta ja työstä, tutustuu perusongelmien ratkaisumettelyyn sekä voi osallistua yhteisön sivistyselämään ja julkisten asioiden hoitamiseen. Tämän osallistumisen olisi yhä enenevässä määrin yhdistettävä opetus ja käytännön toiminta paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla ilmenevien ongelmien ratkaisemiseksi.

14. Opetukseen olisi sisällytettävä kriittinen analyysi niistä historiallisista ja tämän hetkisistä taloudellisista ja poliittisista tekijöistä, joihin maitten väliset ristiriidat ja jännitystilat pohjautuvat, samoin kuin selvitys tavoista, joilla ymmärtämyksen, todellisen kansainvälisen yhteistyön ja maailmanrauhan kehityksen tosiasiallisina esteinä olevat ristiriidat ratkaistaan.

15. Opetuksen olisi korostettava kansojen todellisia etuja ja niiden yhteensovittamattomuutta taloudellista ja poliittista valtaa omaavien ja riistoa harjoittavien sekä sotaa lietsovien monopoliryhmittymien etujen kanssa.

16. Opiskelijoiden osallistumista opintojensa ja oppilaitoksensa organisointiin olisi sinänsä pidettävä kansalaiskasvatuksen osana ja tärkeänä tekijänä kansainvälisyyskasvatuksessa.

Kulttuuriin liittyviä näkökohtia

17. Jäsenvaltioiden olisi edistettävä eri koulutusvaiheissa ja koulutusmuodoissa perehtymistä erilaisiin kulttuureihin, kuittuurien keskinäiseen vuorovaikutukseen sekä niihin sisältyviin elämäntapoihin ja elämäntapoihin rohkaistakseen niiden välisten erojen keskinäistä arvostamista. Tällaisessa perehtymisessä olisi muun muassa annettava asiaankuuluvia tärkeys-sija vieraiden kielten, kulttuurien ja kulttuuriperinnön opettamiselle, jonka avulla edistetään kansainvälistä ja kulttuurien välistä ymmärtämystä.

Ihmiskunnan tärkeimpiin ongelmiin perehtyminen

18. Opetus olisi suunnattava sekä sellaisten olosuhteiden poistamiseen, jotka pitkittävät ja vaikeuttavat tärkeimpiä ihmisten olemassaoloon ja hyvinvointiin liittyviä ongelmia, kuten eriarvoisuutta, epäoikeudenmukaisuutta ja voimakeinojen käyttöön perustuvia kansainvälisiä suhteita, että sellaisiin kansainvälisen yhteistyön toimenpiteisiin, joilla nämä ongelmat todennäköisesti voidaan poistaa. Opetuksen, jonka tässä suhteessa on välttämättä oltava luonteeltaan tieteidenvälistä, olisi käsiteltävä sellaisia ongelmia kuin

- a) kansojen yhtäläiset oikeudet ja kansojen itsemääräämisoikeus;
- b) rauhan ylläpitäminen; sodan eri lajit ja niiden syyt ja seuraukset; aseriisunta; tieteen ja teknologian käytön sotatarkoituksiin estäminen sekä tieteen ja teknologian käyttö rauhan ja edistyksen hyväksi; maitten välisten taloudellisten, poliittisten ja kulttuurisuhteiden luonne ja vaikutus sekä kansain-

välisen oikeuden merkitys näissä suhteissa, varsinkin rauhan ylläpitämisessä;

- c) toiminta ihmisoikeuksien noudattamisen ja huomioon ottamisen turvaamiseksi, pakolaisten ihmisoikeudet mukaan luettuna; rasismi ja sen hävittäminen; taistelu eri muodoissa tapahtuvaa syrjintää vastaan;
- d) taloudellinen kasvu ja yhteiskunnallinen kehitys ja niiden suhde yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen; kolonialismi ja kolonialismin poistaminen; kehitysmaiden auttamistavat ja -keinot; taistelu lukutaidottomuutta vastaan; taistelu tauteja ja nälänhätää vastaan; taistelu elämisen laadun parantamiseksi ja mahdollisimman korkean terveytason saavuttamiseksi; väestön kasvu ja siihen liittyvät kysymykset;
- e) luonnonvarojen käyttö, hoito ja suojeleminen; ympäristön saastuminen;
- f) ihmiskunnan kulttuuriperinnön säilyttäminen;
- g) Yhdistyneiden Kansakuntien rooli ja toimintatavat näiden ongelmien ratkaisemisessa ja mahdollisuudet sen toiminnan vahvistamiseksi ja edistämiseksi.

19. Olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin niiden tieteiden ja oppiaineiden opetuksen kehittämiseksi, jotka suoraan liittyvät kansainvälisten suhteiden hoitamiseksi esiintyviin mitä moninaisimpiin tehtäviin ja vastuuseen.

Muita näkökohtia

20. Jäsenvaltioiden olisi rohkaistava koulutusviranomaisia ja opettajia antamaan tämän suosituksen mukaisesti suunnitellulle opetukselle tieteiden välinen, ongelmakeskeinen sisältö, jota ihmisoikeuksien toteuttaminen ja kansainvälisen yhteistyön kysymysten monimutkaisuus edellyttää, ja joka sinänsä kuvastaa vuorovaikutuksen, keskinäisen tuen ja solidaarisuuden periaatteita. Näiden ohjelmien olisi perustuttava riittävään tutkimus- ja kokeilutoimintaan ja nimenomaisten koulutustavoitteiden määrittelyyn.

21. Jäsenvaltioiden olisi pyrittävä turvaamaan se, että kansainvälisyyskasvatus saa osakseen erityistä huomiota ja voimavaroja tilanteissa, jotka sisältävät erityisen arkaluontoisia tai vaikeasti hallittavia yhteiskunnallisia ongelmia kuten esimerkiksi koulutuksellinen eriarvoisuus.

VI. Koulutuksen eri lohkoilla tapahtuva toiminta

22. Kansainvälistä ja kulttuurienvälistä dimensiota kehittäviä ja kaikkiin koulutusvaiheisiin ja koulutusmuotoihin juurruttavia toimenpiteitä olisi lisättävä.

23. Jäsenvaltioiden olisi käytettävä hyväkseen kokemuksia, joita on saatu Unescon ASPRO-koulukokeilusta (Associated Schools Project).

Jäsenvaltioissa Unescon koulukokeilun parissa työskentelevien olisi pyrittävä entistä voimakkaammin ulottamaan niiden ohjelmia muihin oppilaitoksiin ja työskenneltävä ohjelmissa saavutettujen tulosten saamiseksi yleisesti sovelletuiksi. Muissa jäsenvaltioissa samanlaisiin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä niin pian kuin mahdollista. Myös muiden kansainvälisyyskasvatusohjelmia onnistuneesti toteuttaneiden oppilaitosten kokemuksia olisi tutkittava ja tehtävä tunnetuiksi.

24. Esikoulukasvatuksen kehittyessä jäsenvaltioiden olisi edistettävä siinä suosituksen tavoitteiden mukaisesti toimintaa, koska perusasenteet kuten esimerkiksi rotuasenteet usein muodostuvat ennen kouluikää. Tässä suhteessa vanhempien asenteita olisi pidettävä oleellisen tärkeänä tekijänä lasten kasvatuksessa, ja pykälässä 30 mainitun aikuiskasvatuksen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota vanhempien valmistamiseen rooliinsa esikouluikäisten lasten kasvatuksessa. Lapsen ensimmäinen koulu olisi suunniteltava ja järjestettävä sosiaalisesti ympäristöksi, jolla on oma luonteensa ja arvonsa ja jossa erilaiset tilanteet, leikit mukaan luettuna, antavat lapsille mahdollisuuden tiedostaa oikeutensa, ilmaista itseään vapaasti samalla kun he hyväksyvät oman vastuunsa sekä omakohtaisen kokemuksen kautta kehittää ja voimistaa heidän tunnettaan kuulumisesta yhä laajempiin yhteisöihin — perheeseen, kouluun, ja myöhemmin paikalliseen, kansalliseen ja maailman yhteisöön.

25. Jäsenvaltioiden olisi kehotettava asianomaisia viranomaisia samoin kuin opettajia ja opiskelijoita tutkimaan tietyn aikavälein sitä, miten ammattiin valmistavaa ja yliopistoissa annettavaa korkeampaa opetusta olisi kehitettävä niin, että se täysipainoisemmin edistäisi tämän suosituksen tavoitteiden saavuttamista.

26. Korkeampaan opetukseen olisi sisällytettävä kaikille opiskelijoille tarkoitettua yhteiskunnallista opetusta ja toimintaa, mikä lisää heidän tietojaan tärkeimmistä ongelmista, joiden ratkaisuun heidän olisi osallistuttava, antaa heille mahdollisuudet suoraan ja jatkuvaan toimintaan näiden ongelmien ratkaisemiseksi ja lisää heidän ymmärtämystään kansainvälisestä yhteistyöstä.

27. Koska korkeampaa opetusta antavat oppilaitokset, varsinkin yliopistot, palvelevat yhä suurempia joukkoja, niiden olisi toteutettava kansainvälisyyskasvatusohjelmia osana laajempaa jatkuvan koulutuksen tehtäväänsä ja niiden olisi kaikessa opetuksessaan omaksuttava maailmanlaajuinen lähestymistapa. Käyttäen kaikkia saatavissa olevia viestintävälineitä niiden olisi tarjottava mahdollisuuksia ja tilaisuuksia opiskeluun sekä toimintaan, joka on sopusoinnussa ihmisten todellisten etujen, ongelmien ja pyrkimysten kanssa.

28. Kansainvälisen yhteistyön tutkimisen ja toteuttamisen kehittämiseksi korkeampaa opetusta antavien oppilaitosten olisi järjestelmällisesti käytettävä hyväkseen rooliinsa luonnostaan kuuluvan kansainvälisen toiminnan eri muotoja, kuten esimerkiksi ulkomaisen professorien ja opiskelijoiden käyntejä ja eri maissa toimivien professorien ja tutkimusryhmien ammatillista yhteistyötä. Tutkimus- ja kokeilutoimintaa olisi harjoitettava erityisesti kielellisten, sosiaalisten, emotionaalisten ja kulttuuriesteiden, jännitystilojen, asenteiden ja toimintojen selvittämiseksi, mitkä vaikuttavat sekä ulkomaisiin opiskelijoihin että vastaanottaviin laitoksiin.

29. Jokaiseen ammatilliseen erikoistumisen asteeseen olisi sisällytettävä opetusta, joka pyrkii saamaan opiskelijat ymmärtämään oman ja ammattinsa roolin yhteiskunnan kehittämisessä, kansainvälisen yhteistyön edistämisessä, rauhan ylläpitämisessä ja kehittämi-

sessä ja omaksumaan roolinsa aktiivisesti niin aikaisessa vaiheessa kuin mahdollista.

30. Koululaitoksen ulkopuolisen opetuksen, aikuisopetus mukaanluettuna, kaikenlaisten tavoitteiden ja muotojen olisi perustuttava seuraaviin näkökohtiin:

- a) sikäli kuin mahdollista koululaitoksen ulkopuolisen opetuksen ohjelmissa olisi sovellettava maailmanlaajuista lähestymistapaa ja ohjelmien olisi sisällettävä kansainvälisyyskasvatukseen kuuluvat moraaliset, yhteiskunnalliset, sivistykselliset, tieteelliset ja tekniset ainekset;
- b) kaikkien asianomaisten osapuolten olisi yhdistettävä ponnistuksensa soveltaakseen ja käyttääkseen joukkoviestintävälineitä, itseopiskelua ja keskinäistä opetusta sekä sellaisia laitoksia kuin esimerkiksi museoita ja julkisia kirjastoja välittääkseen asiaankuuluvia tietoja, edistääkseen suopeita asenteita ja halukkuutta myönteiseen toimintaan ja levittääkseen tietoja ja ymmärtämystä tämän suositusten tavoitteiden mukaisesti suunnitelluista koulutustapahtumista ja -ohjelmista;
- c) asianomaisten julkisten tai yksityisten osapuolten olisi pyrittävä käyttämään hyväkseen suotuisia tilanteita ja tilaisuuksia, kuten esimerkiksi nuorisokeskusten ja -kerhojen, kulttuuri- ja yhdyskuntakeskusten tai ammattiyhdistysten sosiaalisia ja kulttuuritoimintoja, nuorisokokouksia ja -juhlia, urheilutapahtumia, kontakteja ulkomaisiin vierailijoihin, opiskelijoihin tai siirtolaisiin ja yleensä henkilövaihdon tarjoamia mahdollisuuksia.

31. Olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin sellaisten järjestöjen kuin Yhdistyneiden Kansakuntien opiskelija- ja opettajayhdistyksien, kansainvälisten kerhojen ja Unesco-kerhojen perustamiseksi ja kehittämiseksi; nämä olisivat mukana valmistelemissa ja toteuttamassa yhtenäisiä kansainvälisyyskasvatusohjelmia.

32. Jäsenvaltioiden olisi pyrittävä varmistamaan se, että kouluopetuksen ja koululaitoksen ulkopuolisen opetuksen kaikissa vaiheissa tämän suosituksen tavoitteiden mukaiset toiminnot yhtenäistetään ja että ne muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden erityyppisten ja eritasoisten koulutus- ja opetusmuotojen opetus-

suunnitelmissa. Tämän suosituksen kuuluvia yhteistyön ja yhteenkuuluvuuden periaatteita olisi sovellettava kaikkeen opetustoimintaan.

VII. Opettajankoulutus

33. Jäsenvaltioiden olisi jatkuvasti kehitettävä keinojaan ja menetelmiään, joilla opettajat ja muu koulutushenkilökunta valmistuvat ja saavat pätevyyden tehtävänsä tämän suosituksen mukaisten tavoitteiden toteuttamiseksi, ja niiden olisi tätä tarkoitusta varten

- a) motivoitava opettajia tulevaan työhönsä, johon kuuluvat ihmisoikeuksien etiikan omaksuminen ja halu muuttaa yhteiskuntaa siten, että ihmisoikeudet toteutetaan käytännössä; ihmiskunnan pohjimmaisen ykseyden oivaltaminen; kyky opettaa muita ymmärtämään sitä rikkautta, jota kulttuurien moninaisuus voi merkitä jokaiselle yksilölle, ryhmälle tai kansalle;
- b) annettava tieteidenväliset perustiedot yleismaailmallisista ongelmista ja kansainväliseen yhteistyöhön liittyvistä ongelmista muun muassa näiden ongelmien ratkaisemiseen tähtäävän työn avulla;
- c) valmistettava opettajia itse ottamaan aktiivisesti osaa kansainvälisyyskasvatusohjelmien sekä opetusvälineiden ja -materiaalien laadintaan ottaen huomioon oppilaiden pyrkimykset ja työskennel- len läheisessä yhteistyössä heidän kanssaan;
- d) sisällytettävä opettajien koulutukseen lasten, nuorten ja aikuisten sosiaalisen käyttäytymisen ja asenteiden mittaamiseen soveltuvien arviointimenetelmien alkeiden kokeilua.
- e) kehitettävä sellaisia taipumuksia ja taitoja kuten halukkuutta ja kykyä suorittaa koulutukseen liittyviä uudistuksia ja harjoittaa jatko-opintoja; ryhmätyöstä ja tieteidenvälisestä tutkimuksista saatua kokemusta; ryhmädynamiikkaa koskevia tietoja; sekä kykyä luoda suotuisia tilaisuuksia ja käyttää niitä hyväkseen;
- f) sisällytettävä koulutusohjelmaan kansainvälisyyskasvatuskokeiluja koskevia opintoja varsinkin muissa maissa suoritettujen uudentyyppisten kokeilujen osalta ja tarjota asianomaisille mahdollisimman täysipainoisesti tilaisuus pitää suoraa yhteyttä muiden maiden opettajiin.

34. Jäsenvaltioiden olisi annettava niille, jotka hoitavat johtamis-, valvonta- tai ohjaustehtäviä — esimerkiksi tarkastajille, opinto-ohjaajille, opettajankoulutuslaitosten johtajille ja henkilöille, jotka järjestävät nuorille ja aikuisille koulutustoimintaa — opetusta, tietoja ja neuvontaa, jotta nämä voivat auttaa opettajia edistämään työssään tämän suosituksen mukaisia tavoitteita, ottaen huomioon nuorten omat kansainvälisiä ongelmia koskevat pyrkimykset sekä uudet opetusmenetelmät, jotka todennäköisesti parantavat näiden pyrkimysten toteuttamismahdollisuuksia. Näitä tarkoituksia varten olisi järjestettävä kansainvälisyys- ja kulttuurienvälisyyskasvatukseen liittyviä seminaareja ja täydennyskoulutuskursseja viranomais- ja opettajien lähentämiseksi; toisten seminaarien ja kurssien avulla saataneen hallintohenkilöstö ja opettajat kosketuksiin muiden asianomaisten ryhmien kuten vanhempien, opiskelijoiden ja opettajaliittojen kanssa. Koska koulutuksen roolissa välttämättä tapahtuu asteittainen mutta syvälinen muutos, olisi oppilaitosten rakenteellisia ja hierarkisia suhteita koskevia muutoksia käsittelevien kokeilujen tulosten heijastuttava opetuksessa, tiedotustoiminnassa ja neuvonnassa.

35. Jäsenvaltioiden olisi pyrittävä pitämään huoli siitä, että toimivien opettajien ja johtohenkilöstön jatkokoulutusohjelmat sisältävät kansainvälisyyskasvatusta sekä tilaisuuksia vertailla kansainvälisyyskasvatuksesta saatujen kokemusten tuloksia.

36. Jäsenvaltioiden olisi rohkaistava ja edistettävä ulko- ja mailla harjoitettavaa kasvatustieteellistä tutkimusta ja täydennyskoulutusta varsinkin stipendejä myöntämällä sekä edistettävä tällaisten kurssien hyväksymistä osaksi tavanomaista peruskoulutusta, virkanimitysjärjestelmää, täydennyskoulutusta ja opettajien yle-
nemistä.

37. Jäsenvaltioiden olisi järjestettävä ja tuettava opettajien bilateraalista vaihtoa kaikilla koulutustasoilla.

VIII. Opetusvälineet ja -materiaalit

38. Jäsenvaltioiden olisi tehostettava kansainvälisyyskasvatuksessa tarvittavien välineiden ja materiaalien uudistamista, tuottamista, levittämistä ja vaihtoa, ot-

taen erityisesti huomioon sen, että monissa maissa oppilaat ja opiskelijat saavat enimmäkseen kansainvälisiä asioita koskevat tietonsa joukkotiedotusvälineistä koulun ulkopuolelta. Kansainvälisyyskasvatuksen tarpeiden tyydyttämiseksi olisi ponnistukset keskitettävä opetusvälineiden puutteen voittamiseen ja niiden laadun parantamiseen. Toiminnan olisi seurattava seuraavia linjoja:

- a) kaikkia käytettävissä olevia työ- ja apuvälineitä — oppikirjoista televisioon — samoin kuin uutta opetusteknologiaa olisi käytettävä hyväksi soveliaalla ja rakentavalla tavalla;
  - b) opetukseen olisi sisällytettävä erityistä joukkotiedotuskasvatusta, jolla autetaan oppilaita valikoidaan ja analysoimaan joukkotiedotusvälineiden antamaa tietoa;
  - c) oppikirjojen ja kaikkien muiden opetusvälineiden olisi suuntauduttava maailmanlaajuisesti ja niihin olisi sisällytettävä niiden kansainvälisten elementtien esittely, joiden puitteissa voidaan esittää eri oppiaineiden paikalliset ja kansalliset näkökohdat ja kuvata inhimillisen tieteen ja kulttuurin historiaa; samalla olisi otettava asianmukaisesti huomioon kuvaamataiteen ja musiikin arvo erilaisten kulttuurien välistä ymmärtämystä edistävinä tekijöinä;
  - d) tieteidenvälistä kirjallista ja audiovisuaalista materiaalia, joka kuvaa ihmiskunnan pääongelmia sekä kansainvälisen yhteistyön tarvetta ja sen käytännöllistä muotoa kussakin tapauksessa olisi laadittava maan opetuskielillä tai -kielillä Yhdistyneiden Kansakuntien, Unescon ja muiden erityisjärjestöjen antamien tietojen avulla;
  - e) kunkin maan kulttuuria ja elämäntapaa, sen pääongelmia ja sen yleismaailmalliseen toimintaan osallistumista kuvaavia asiakirjoja ja muuta materiaalia olisi laadittava ja välitettävä muihin maihin.
39. Jäsenvaltioiden olisi edistettävä sopiviksi katsottuja toimenpiteitä taatakseen sen, että opetusvälineet, erityisesti oppikirjat, eivät sisällä sellaisia aineksia, jotka voivat aiheuttaa väärinkäsityksiä, epäluottamusta, rasisia reaktioita, halveksuntaa tai vihaa muita ryhmiä tai kansoja kohtaan. Oppimateriaalien olisi annettava laaja tiedollinen tausta, jonka avulla voi-

daan arvioida joukkotiedotusvälineiden kautta levitettyjä tietoja ja ajatuksia, jotka saattavat olla tämän suosituksen tavoitteiden vastaisia.

40. Tarpeittensa ja mahdollisuuksiensa mukaan kunkin jäsenvaltion olisi pyrittävä perustamaan yksi tai useampia dokumentaatiokeskuksia, jotka tarjoavat tämän suosituksen tavoitteiden mukaisesti laadittua ja eri koulutusmuotoja ja -asteita varten muokattua kirjallista ja audiovisuaalista materiaalia. Näiden keskustusten tarkoitus olisi edistää kansainvälisyyskasvatuksen uudistamista erityisesti siten, että ne kehittävät ja levittävät uutta luovia ideoita ja materiaaleja, ja niiden olisi myös järjestettävä ja helpotettava tietojen vaihtoa muiden maiden kanssa.

IX. Tutkimus- ja kokeilutoiminta

41. Jäsenvaltioiden olisi kannustettava ja tuettava kansainvälisyyskasvatuksen perusteita, johtavia periaatteita, toteutuskeinoja ja vaikutuksia koskevaa tutkimusta sekä tällä alalla esim. Unescon ASPRO-koulukokeilussa suoritettavaa innovaatio- ja kokeilutoimintaa koskevaa tutkimusta. Tämä toiminta vaatii yhteistyötä yliopistojen, tutkimuselinten ja -keskusten, opettajankoulutuslaitosten, aikuiskoulutuskeskusten ja asianomaisten kansalaisjärjestöjen kanssa.

42. Jäsenvaltioiden olisi ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin taatakseen sen, että opettajat ja eri viranomaiset rakentavat kansainvälisyyskasvatuksen terveelle psykologiselle ja sosiologiselle pohjalle käyttäen hyväkseen kussakin maassa suoritettujen tutkimusten tuloksia myönteisten tai kielteisten asenteiden ja käyttäytymismallien muodostumisesta ja kehittymisestä, asenteiden muutoksista, persoonallisuuskehityksen ja kasvatuksen vuorovaikutuksesta ja opetustoiminnan positiivisista tai negatiivisista vaikutuksista. Huomattava osa tästä tutkimuksesta olisi kohdistettava nuorten ihmisten kansainvälisiä ongelmia ja suhteita koskeviin pyrkimyksiin.

X. Kansainvälinen yhteistyö

43. Jäsenvaltioiden olisi pidettävä kansainvälistä yhteistyötä kansainvälisyyskasvatuksen kehittämiseen

liittyvänä velvollisuutena. Toteuttaessaan tätä suositusta niiden olisi pidätyttävä puuttumasta asioihin, jotka Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan mukaisesti ovat olennaisesti jonkin valtion omassa oikeuspiirissä. Omalla toiminnallaan niiden olisi osoitettava, että tämän suosituksen toteuttaminen on sinänsä kansainvälisen ymmärtämyksen ja yhteistyön harjoittamista. Niiden olisi esimerkiksi järjestettävä tai autettava asianomaisia viranomaisia tai kansalaisjärjestöjä järjestämään lisääntyvässä määrin kansainvälisyyskasvatusta koskevia kansainvälisiä koukousia ja opintotilaisuuksia; vahvistettava ohjelmaa työväenyhdistyksiin ja aikuiskoulutusjärjestöihin kuuluvien ulkomaisten opiskelijoiden, tutkijoiden, opettajien ja kouluttajien vastaanottamiseksi; edistettävä koululaisvaihtoa ja opiskelija- ja opettajavaihtoa; laajennettava ja tehostettava eri kulttuureja ja elämäntapoja koskevien tietojen vaihtoa; järjestettävä ulkomailta tulevien tietojen ja esitysten kääntämistä ja muokkaamista sekä levitystä.

44. Jäsenmaiden olisi rohkaistava ASPRO-koulujensa ja muissa maissa toimivien ASPRO-koulujen välistä yhteistyötä Unescon avustuksella molemminpuolisen hyödyn lisäämiseksi laajemmasta kansainvälisestä kokemuksesta.

45. Jäsenmaiden olisi edistettävä oppikirjojen vaihtoa suuremmassa määrin, varsinkin historian ja maantieteen oppikirjojen vaihtoa, ja niiden olisi sopiviksi katsotuissa tapauksissa ryhdyttävä toimenpiteisiin, sikäli kuin mahdollista, kahden- ja monenkeskisiä sopimuksia tekemällä, oppikirjojen ja muiden oppimateriaalien tutkimiseksi ja tarkistamiseksi vastavuoroisuusperiaatteella taatakseen sen, että ne ovat täsmällisiä, tasapainoisia, ajanmukaisia ja ennakkoluulottomia ja lisäävät eri kansojen välistä keskinäistä tuntemusta ja ymmärtämystä.